

KAIVOSLAIN UUDISTAMISEN TYÖRYHMÄN TOIMIKAUDEN JATKAMINEN

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 13.2.2020 kaivoslain uudistamisen työryhmän toimikaudeksi 1.2.2020 — 30.11.2020.

Kaivoslain valmistelua on päätetty jatkaa ja tämän vuoksi myös valmistelua tukevan työryhmän toimikautta jatketaan 31.12.2021 saakka.

Taustaa

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman strategisessa tavoitteessa Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi, yhtenä tavoitteena on kaivosten ympäristönsuojelun parantaminen. Hallitusohjelman mukaan kaivoslainsäädäntö uudistetaan. Lähtökohtana hallitusohjelman mukaan on ympäristönsuojelun parantaminen, kaivosten toimintaedellytysten varmistaminen sekä paikallisen hyväksyttävyyden ja vaikuttamismahdollisuuksien parantaminen.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulla on valmistella kaivoslakiin tehtävät muutokset. Ministeriö on asettanut 15.10.2019 lainvalmisteluhankkeen kaivoslain muuttamiseksi. Lainvalmistelu tehdään työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä, mutta valmistelun tueksi asetetaan työryhmä.

Tehtävät

Kaivoslain uudistamisen hankkeessa valmistellaan hallituksen esitys, joka annetaan eduskunnalle syksyllä 2021. Hallitusohjelmaan on kirjattu seuraavia asioita:

- kunnille säädetään oikeus päättää kaavoituksella, onko kaivostointi mahdollista kunnan alueella,
- parannetaan kaivosalueen ja kaivoksen vaikutusalueen ja kiinteistön ja maanomistajien asemaa ja tiedoksisaantia,
- otetaan merkittävässä kaivoshankkeissa nykyisen lainsäädännön edellyttämällä tavalla alkuperäiskansojen oikeudet huomioon,
- parannetaan kaivosluvan ja ympäristöluvan yhteensovittamista,
- otetaan huomioon suunnitellun kaivoksen ympäristövaikutukset mahdollisimman varhaisessa vaiheessa,
- malmin uraanipitoisuuden huomioonottamista kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnissa kehitetään,

- kehitetään vakuussääntelyä siten, että ympäristölliset vastuut hoidetaan kaikissa tilanteissa,
- lainsäädännön piiriin otetaan myös merenpohjan mineraaleihin kohdistuva kaivostoiminta sekä
- selvitetään malminetsintäoikeuden lupaprosesseja, käytänteitä ja mahdollisia rajoittamistarpeista luonnonsuojelulle.

Kaivoslain uudistamisen yhteydessä otetaan huomioon eduskunnan Kaivoslaki Nyt -kansalaisaloitetta koskeva kirjelmä 16.10.2020, jossa se hyväksyi talousvaliokunnan esityksen kansalaisaloitteen hylkäämisestä.

Eduskunnan kirjelmään sisältyi viisi lausumaa:

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslainsäädännön uudistamisessa talousvaliokunnan mietinnössään aloitteesta esiin tuomat näkökohdat ja hallitusohjelman tavoitteiden toteuttamisen.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus huomioi kaivosmineraalien luonteen ainutkertaisina luonnonvaroina, joiden hyödyntämisestä yhteiskunnan tulee saada kohtuullinen korvaus ja edellyttää hallitusohjelman mukaisen kaivosveroselvityksen ripeää ja huolellista toteutusta niin, että eduskunnalle jää riittävästi aikaa toteuttaa kaivosverotusta koskevat lainsäädäntöuudistukset kuluvalle hallituskaudella.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus resursoi laadukkaan lupavalmistelun takaamiseksi kaivosten luvitusta käsittelevät viranomaiset riittävästi ja huolehtii valmisteluun liittyvän tiedon avoimuudesta.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa kaivostoimintaa ohjaavalla lainsäädännöllä nykyistä selkeämmin muille elinkeinoille ja asumiselle tärkeiden tai luontoarvoiltaan korvaamattomien alueiden suojelun sekä varmistaa korvauskäytäntöjen oikeudenmukaisuuden haittojen kärsijöille.
5. Eduskunta edellyttää, että hallitus ottaa huomioon kaivoslain uudistuksen valmisteluajataulussa CETA-sopimuksen vaikutukset valmistelulle asetettuihin tavoitteisiin.

Talousvaliokunnan mietinnössä tuodaan esille lausumaan 1 liittyen muun muassa seuraavat tarkemmat näkökohdat:

Valtauseriaatteesta: Tavoitteiden toteuttaminen ei edellytä valtauseriaatteesta luopumista.

Luvan siirrosta: Siirron saajalta edellyttävistä vaatimuksista olisi perusteltua säätää nykyistä tarkemmin.

Louhintamaksusta: Kaivosveroselvityksen osana tulisi selvittää louhintamaksun ohjausvaikutus.

Vakuusjärjestelmästä: Lainvalmistelussa on varmistettava vakuuksien riittävyys myös konkurssi- ja ympäristövahinkotilanteissa. Ympäristölliset vastuut hoidetaan kaikissa tilanteissa.

Intressivertailusta: Valiokunta pitää perusteltuna selvittää intressivertailun käyttöönottoa kaivoslain uudistamisen yhteydessä.

Luvituksesta ja lupien yhteensovittamisesta: Lupien yhteensovittamista ja asioiden yhteinen valmistelu tulisi ottaa lainuudistuksen lähtökohdaksi. Lupamenettelyä tulisi uudistaa siten, että lupaa haettaessa kaikki hakuhetkellä tiedossa olevat teknistaloudellisesti hyödyntämiskelpoiset mineraalit luvitetaan yhdellä kertaa.

Viranomaisjärjestelmästä: Viranomaistoimivaltojen muuttamisen sijaan viranomaisten yhteistyötä tulee kehittää ja tiivistää.

Varausjärjestelmästä ja malminetsintäluvista: Maanomistajan suostumuksen edellyttämien malminetsintää koskevien jatkolupien osalta on perusteltu, toisaalta tämä voi vaikuttaa toiminnan jatkuvuuteen erityisesti kaivosalueiden hajaantunut maanomistus huomioiden.

Kuntien itsehallinnosta ja kaavoituksen merkityksestä: Voimassa olevan kaivoslain 46 § ja 47 § ovat tietyiltä osin vaikeasti tulkittavia ja ristiriitaisia. Kaivoslakia tulisi muuttaa vähintäänkin niin, että malminetsintä lupaa ja kaivoslupaa koskevia säännöksiä selkeytetään ja kaivostoiminnan edellytykseksi säädetään oikeusvaikutteinen kaava.

Alkuperäiskansan oikeuksista: Talousvaliokunnan saaman selvityksen perusteella on pidetty tarpeellisena, että lakiin sisällytettäisiin mekanismit, jotka turvaisivat saamelaiskulttuurin heikentämiskieltoa tarkoittavien kaivoslain 38 §:n ja 50 §:n toteutumista.

Luonnonsuojelulain ja kaivoslain suhde: Luonnonsuojelulainsäädännön uudistamishankkeen yhteydessä tulee arvioida luonnonsuojelulain suhdetta kaivostoimintaan ja ottaa tässä yhteydessä huomioon kansalaisaloitteessa esiin tuodut näkökohdat, arvioida ehdotusten tarkoituksenmukaisuutta ja esittää tarkoituksenmukaisimpia ratkaisuja tavoitteiden toteuttamiseksi.

Työryhmässä käsitellään hallituksen esityksen laatimiseen liittyviä keskeisiä asioita. Kaivostoimintaan liittyvän sääntelyn yhteensovittamiseksi kokouksissa seurataan myös muiden hallinnonalojen vastuulla olevien, kaivosten toimintaan liittyvien, hallitusohjelmanmukaisten uudistusten etenemistä.

Kuuleminen, lausunnot ja viestintä

Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on tarkoitus järjestää kuulemistilaisuus syksyllä 2021. Lisäksi hallituksen esitysluonnoksesta järjestetään laaja lausuntokierros syksyllä 2021.

TEM vastaa kaivoslain kehittämishankkeen viestintäsuunnitelmasta.

KOKOONPANO

Puheenjohtaja: ylijohtaja Ilona Lundström, Työ- ja elinkeinoministeriö

Jäsenet ja varajäsenet: budjettineuvos Taina Eckstein
varajäsen erityisasiantuntija Ville Koponen
Valtiovarainministeriö

lainsäädäntöjohtaja Riitta Rönn
varajäsen hallitussihteeri Sini Pietilä
Ympäristöministeriö

lainsäädäntöneuvos Maija Mela
Maa- ja metsätalousministeriö

Maakuntien edustus, Lapin liitto:
maakuntajohtaja Mika Riipi
varajäsen suunnittelujohtaja Riitta Lönnström

ELY-keskusten edustus:
ympäristö- ja luonnonvarat –vastuualueen johtaja Sari Myllyoja, Kainuun ELY-keskus

varajäsen ylijohtaja Jonas Liimatta, Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Aluehallintovirastojen edustus:
ympäristöneuvos Sami Koivula
Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

lakimies Antti Salonen
varajäsen lakimies Marko Nurmikolu
Suomen Kuntaliitto ry

johtaja Kirsi Levä
varajäsen ryhmäpäällikkö Markus Kauppinen 28.2.2021 saakka
ryhmäpäällikkö Terho Liikamaa 1.3.2021 alkaen
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

asiakaspäällikkö Pekka Tuomela
varajäsen ryhmäpäällikkö Mari Kivinen
Geologian tutkimuskeskus

Head of Mining Excellence Teija Kankaanpää, Yara Suomi Oy
varajäsen Director Environment Noora Ahola, Mawson Oy
Kaivosteollisuus ry

toiminnanjohtaja Päivi Lundvall
varajäsen ympäristöjuristi Matti Kattainen
Suomen luonnonsuojeluliitto ry

lakimies Leena Kristeri
varajäsen lakimies Anna-Rosa Asikainen
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

asiantuntija Tiina Sanila-Aikio
varajäsen elinkeinosihtööri Sarita Kämäräinen
Saamelaiskäräjät

porotalousneuvoja Marja Anttonen
varajäsen toiminnanjohtaja Anne Ollila
Paliskuntain yhdistys

elinkeinoasioiden päällikkö Lauri Muranen
varajäsen kansainvälisten asioiden asiantuntija Pia Björkbacka
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

toiminnanjohtaja Pekka Suomela
varajäsen päägeologi Janne Siikaluoma, AA Sakatti Mining Oy
Teknoliateollisuus ry

lakimies Sami Hämäläinen
varajäsen lakimies Julia Heiliö
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry

Sihteeristö:

kaivosylitarkastaja Riikka Aaltonen
hallitusneuvos Tuula Manelius
Työ- ja elinkeinoministeriö

Innovaatio- ja yritysrahoitusosasto voi tehdä työryhmän jäsenistön
yksittäiset jäsenmuutokset, silloin kun taustaorganisaatio ei muutu.

Hankkeen kustannukset: Kukin organisaatio vastaa edustajansa kokouksiin osallistumisesta aiheutuvista matka- ja muista kustannuksista. Kokoukset voidaan järjestää videoneuvotteluyhteydellä.

Mika Lintilä
elinkeinoministeri

Sampsa Nissinen
teollisuusneuvos

JAKELU

Työryhmän jäsenille

TIEDOKSI

Tahoille, jotka ovat edustettuina työryhmässä